

Förebyggande arbetsmiljöarbete på organisatorisk nivå

-hur hittar vi rätt åtgärder?

Magnus Åkerström, forskningsledare

Docent i arbets- och miljömedicin

Institutet för stressmedicin

magnus.akerstrom@vgregion.se

1

Ett framgångsrikt förebyggande arbetsmiljöarbete kan göra skillnad

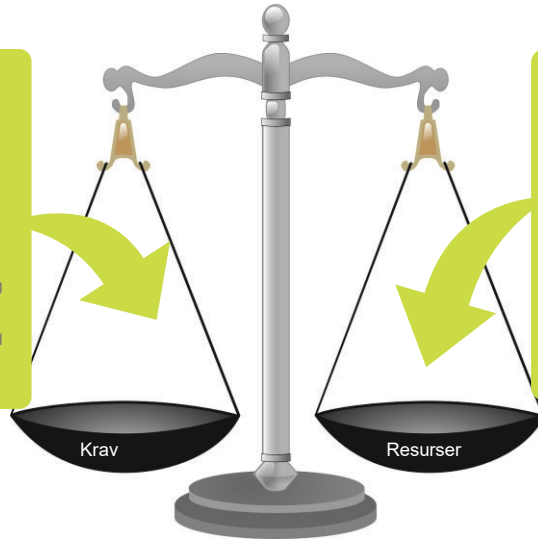
- Var fjärde yrkesaktiv inom statlig sektor rapporterar arbetsorsakade besvär.
- Hög arbetsbelastning vanligaste orsaken till besvär

2

Hållbar arbetsbelastning – balans mellan krav och resurser

- Arbetsmängd
- Tidsramar
- Arbetslid
- Kvalitetskrav
- Svårighetsgrad
- Emotionella påfrestning
- Rollkonflikt/oklarhet
- Kognitiva krav
- Kränkande särbehandling
- Konflikter
- Bristande samarbete/stöd
- Upplevd orättvisa
- Bristande kommunikation

- Rimliga/tydliga mål
- Rolldydighet
- Arbetsmetoder och -redskap
- Kompetens och bemanning
- Socialt stöd chef/kollegor
- Prioriteringsordning/beslutstöd
- Återkoppling arbetsinsats
- Kontroll/inflytande/delaktighet
- Öppet kommunikationsklimat
- Tillräckligt med tid
- Möjlighet till återhämtning under arbetstid/mellan olika arbetspass

Demerouti et al 2001, AFS 2015:4

3

Arbetsmiljöinsatser idag

De flesta arbetsmiljöinsatser sker på individnivå, även om utmaningar beskrivs som organisatoriska
Proper & Oostrom 2019, Severin et al 2021, Ståhl et al 2022

Insatser på individnivå ger sällan avsedd effekt
Akerstrom et al 2021, Burgess 2020, Ståhl 2022

Organisatoriska insatser (eller en kombination på flera nivåer) rekommenderas
AFS 2015:4, EU-OSHA 2010, Nielsen 2018

Stöd för hur perspektivförflyttningen ska göras i praktiken efterfrågas
Sveriges företagshälsor 2019, Burgess 2020, AV Rapport 2022:3, AV Rapport 2023:3

4

Vad menas med perspektivförflyttning?

5

Nivåer i det systematiska arbetsmiljöarbetet

Individnivå

Förbättra den fysiska och psykiska hälsan hos enskilda individer, ofta genom livsstilsförändringar

Gruppnivå

Förbättra den sociala interaktionen mellan individer på arbetsplatsen

Organisatorisk nivå

Arbetsplatsnivå

Strukturell nivå

Säkerställa att strukturer, policies och rutiner på arbetsplatsen förebygger ohälsa och främjar hälsa

Bauer et al 2006, Dahlgren and Whitehead 1991, Giga et al 2003, Glanz and Rimer 1997, Nielsen and Randall 2013

6

Risk- och friskfaktorer på strukturell nivå

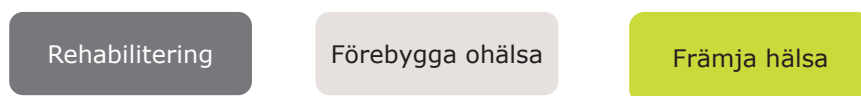
Figur 5: Fem kategorier av hälso- och sjukvårdens organisering där hälsorelaterade risk- och friskfaktorer har identifierats.

Åkerström, M et al 2023

7

Perspektiv i det systematiska arbetsmiljöarbetet

Rehabilitering

Avser att bota sjukdom eller återskapa hälsa från ett tillstånd av ohälsa

Förebygga ohälsa

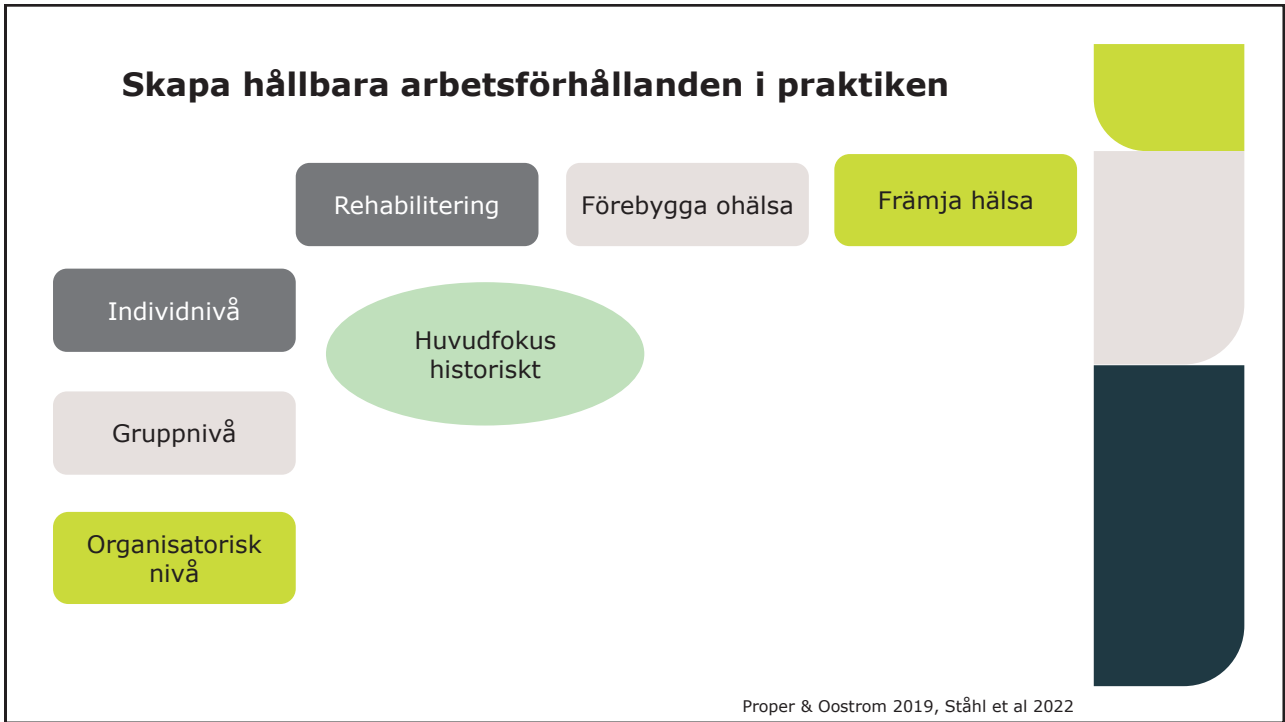
Anta ett patogent perspektiv med målet att eliminera eller minska riskfaktorer och förebygga ohälsa

Främja hälsa

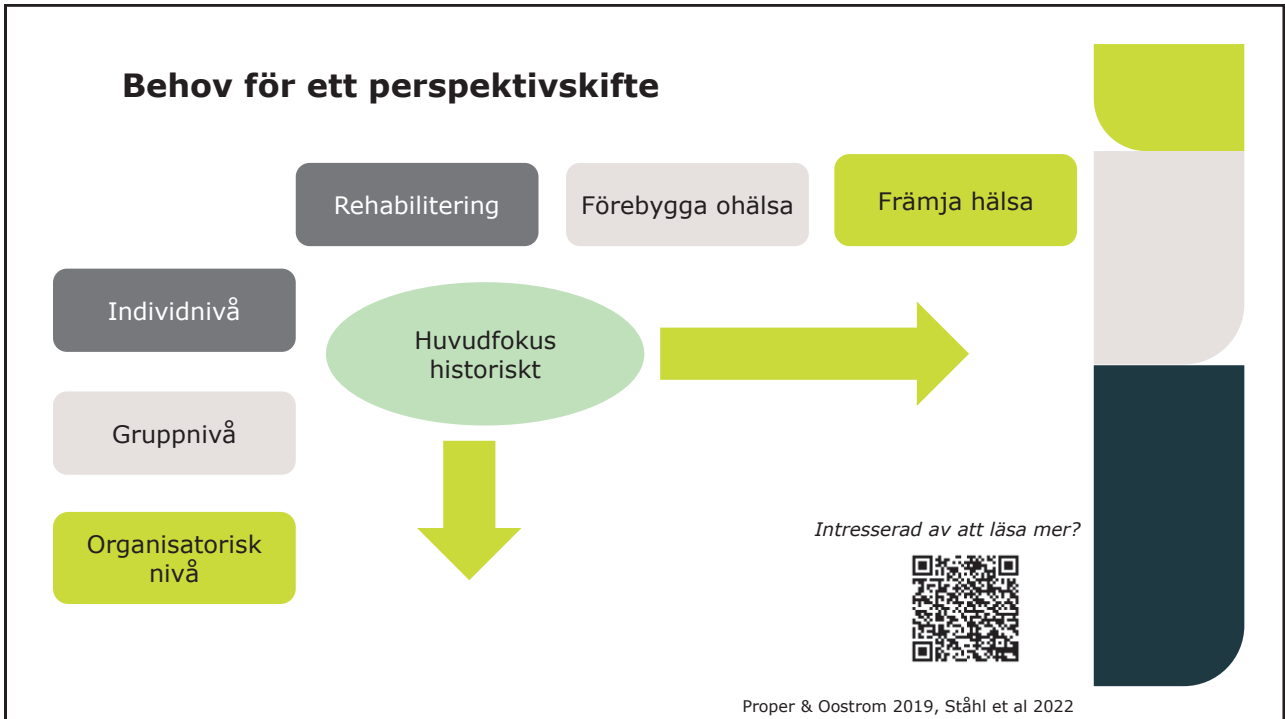
Åtgärder med en salutogen ansats som fokuserar på att stärka och möjliggöra för människor att öka kontrollen över och förbättra sin hälsa

Antonovsky 1996, Bauer et al 2006, Epp 1986, Giga et al 2003, Ivancevich et al 1990

8

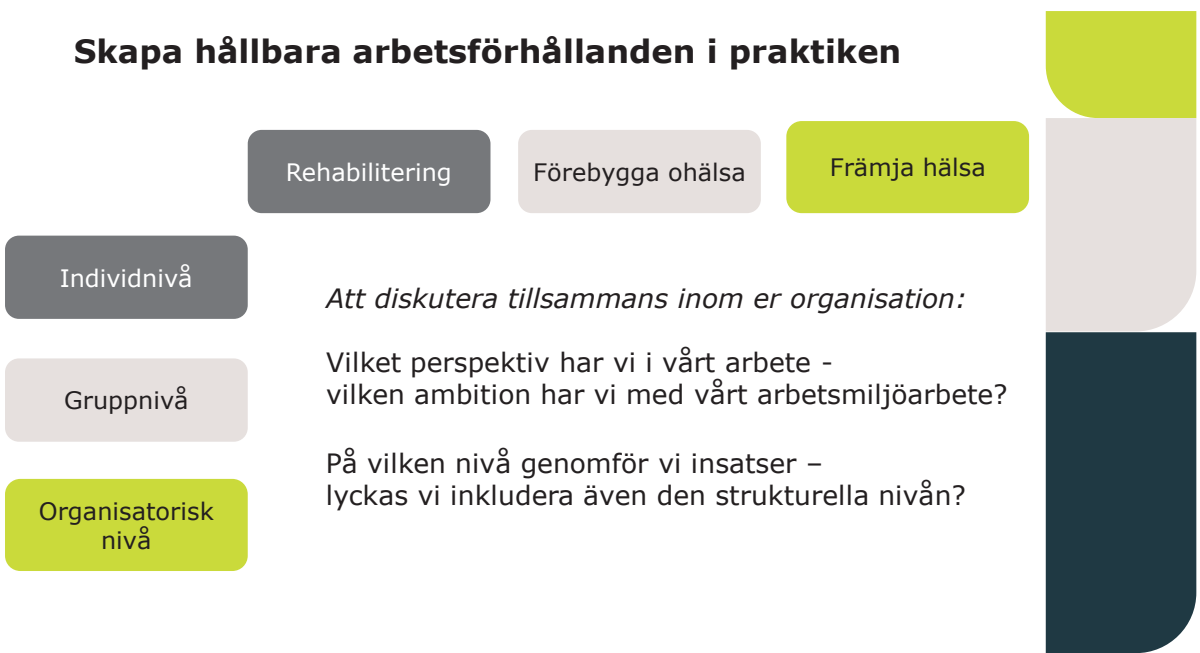

9

10

Skapa hållbara arbetsförhållanden i praktiken

The diagram consists of several elements: a title at the top, three goal boxes at the top right, three level boxes on the left, and two central text blocks. A vertical bar on the right side is composed of three colored segments: light green at the top, light grey in the middle, and dark blue at the bottom.

Rehabilitering Förebygga ohälsa Främja hälsa

Individnivå

Gruppenivå

Organisatorisk nivå

Att diskutera tillsammans inom er organisation:

Vilket perspektiv har vi i vårt arbete - vilken ambition har vi med vårt arbetsmiljöarbete?

På vilken nivå genomför vi insatser - lyckas vi inkludera även den strukturella nivån?

11

Hur kommer man fram till effektiva insatser på en organisatorisk nivå?

12

Vilka åtgärder är effektiva enligt forskningen?

En effektiv åtgärd är en åtgärd som:

- kan åtgärda den aktuella utmaningen
- inkluderar insatser även på organisatorisk nivå
- integreras i ordinarie arbete och även bidrar positivt till verksamhetens mål
- är anpassade efter den aktuella verksamhetens behov och nuläge
- dessutom implementeras framgångsrikt!

von Thiele Schwartz et al 2020, Aust et al 2024, Akerstrom et al 2021, 2024, Ståhl et al 2022, Severin et al 2021

13

Arbetsätt som främjar ett framgångsrikt förebyggande arbetsmiljöarbete

- Säkerställ tillräckliga förutsättningar för ett framgångsrikt förebyggande arbetsmiljöarbete
 - Samsyn gällande arbetsätt och begrepp mellan ledning, chefer, HR, FHV och fackliga/skyddsombud
 - Integrera arbetet i ordinarie verksamhet så att det även leder till ökad verksamhetsnytta
 - Tillräcklig kunskap och resurser
 - Chefers mandat och arbetsmiljö
- Använd er av processbaserade arbetsätt
 - Tvådelat syfte – både angripa utmaningen och skapa förutsättningar för fortsatt arbete
 - Identifiera de bakomliggande orsakerna till de utmaningar som identifieras inom arbetsmiljöarbetet
 - Säkerställ att era arbetsätt leder fram till effektiva insatser som även omfattar den organisatoriska nivån
 - Säkerställ att de ni planerat också genomförs

ISM-rapport 19, von Thiele Schwartz et al 2020, Akerstrom et al 2021, 2024, Ståhl et al 2022, Aust et al 2024

14

Organisatoriska förutsättningar är svårare att ändra i efterhand

Glöm inte arbetsmiljöglasögonen i utvecklingsarbetet!

Photo by Jason Goodman on Unsplash

15

Tack för mig!

magnus.akerstrom@vgregion.se

16